

DOI: [https://doi.org/10.18524/2410-2601.2023.2\(40\).307204](https://doi.org/10.18524/2410-2601.2023.2(40).307204)

УДК 8.091

*Віталія Готинян-Журавльова, Ірина Сумченко***ТОPOS ET УТОPOS:****ДО УРБАНІСТИЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ**

*Стаття присвячена дослідженню концепції *topos* та *utopos* в контексті урбаністичного проектування. Висвітлено їх історичний контекст, основні принципи та вплив на сучасну практику міського дизайну. Сучасне місто є не лише простором для життя та праці його мешканців, а й полем для реалізації урбаністичних проектів, котрі намагаються втілити у життя ідеї, які ще недавно здавалися утопічними. Досліджено приклади утопічних проектів та їх вплив на розвиток міських просторів, висвітлено можливості та виклики, які вони представляють для урбаністів і архітекторів.*

Ключові слова: *topos, утопія, ідеальне місто, урбаністика, містобудування, культура.*

В епоху глобалізації, коли світ стає все більш взаємопов'язаним і складним, важливою постає проблема визначення майбутнього архітектури, й, зокрема урбаністики. Для відповіді на це питання треба проаналізувати внутрішні принципи та ідеї, які лежать в основі створення архітектурного простору.

З давніх часів до наших днів архітектура зазнавала глибоких трансформацій. Стародавні міста можна розглядати як просторові та календарні системи, що відображають устрій світу. У процесі свого розвитку кожне архітектурне чи містобудівне творіння вибирає в себе елементи соціокультурного середовища свого часу. Часто створюваний об'єкт представляє собою не просто відображення реальності, а скоріше візію нового світу для своєї епохи. У сучасному світі урбаністичний простір стає все більш сферичним, організованим навколо людини, але також включає в себе віртуальні та трансформовані елементи. Це пов'язано зі зміщенням центрів, розмиванням кордонів та зміною сприйняття відстаней. Однак, незважаючи на всі зміни, архітектура завжди містила і буде містити незмінні смисли, втілюючи в себе знання та ідеї, які людина створювала та накопичувала протягом довгого часу [Петрушенко 2007: 77].

Перші спроби теоретичного аналізу природи міста можна знайти ще у творах Платона і Аристотеля, які в контексті розмірковувань про ідеальний устрій держави та суспільства розглядали місто як простір, нейтральний фон, на якому відбуваються політичні, економічні та інші процеси. Однак ці роботи ще не можна віднести до власне урбаністичних. Розвиток урбаністики як самостійної галузі знань був спричинений зростанням самого процесу урбанізації як невід'ємної частини індустріалізації. В епоху модерну, коли відбувалися істотні суспільні трансформації, місто перестало бути просто місцем локалізації цих соціальних змін, але стає їх найбільш репрезентативною формою.

Урбанізація як глобальний процес вимагає від архітекторів, планувальників та урбаністів глибокого розуміння того, як проектувати міста, що відповідають потребам сучасності та майбутнього. В цьому контексті концепції *toros* та *utoros* набувають особливої актуальності, оскільки вони відображають діалектику реального та ідеального, існуючого міського простору та місця – міста мрії.

Слово «*toros*» має грецьке коріння і вказує на особливість місця, його характер і специфіку. Урбаністичне проектування, яке бере до уваги *toros*, не лише забезпечує функціональність простору, але й враховує його історію, культурні особливості та відносини з природним оточенням. Концепція *topos* відкриває можливості створення міст, які відображають унікальність кожного місця та сприяють розвитку сталого та гармонійного середовища.

«*Utoros*» походить від грецького «*οὐτοπος*», є неологізмом, яке перекладається, як «ніде» або «не-місце», тобто «місце, якого немає» і вперше було використано Томасом Мором у його творі «Утопія» як назва ідеального острова. Можна погодитися з виокремленням трьох найбільш усталених значень цього терміну. «По-перше, це позначення певного культурно-історичного феномена – фіксованих у різний спосіб уявлень про досконале, належне, довершене суспільство. По-друге, утопією називають ті плани та проекти, які не можуть бути втіленими в дійсність. По-третє, терміном “утопія” позначають також будь-які ідеї, думки або уявлення, які занадто далеко відриваються від дійсності або не узгоджуються із реальним станом справ» [Петрушенко 2015: 107].

У контексті урбаністичного проектування *utoros* відображає прагнення до створення ідеальних міських середовищ, які перевершують існуючі обмеження. Урбаністична утопія включає в себе проектування ідеальних міст з урахуванням соціальної справедливості, екологічної стійкості та оптимального просторового розподілу. У свою чергу *utoros* може включати у себе ідеї про ідеальне розташування будівель, ефективне використання простору, зелені насадження та інші аспекти, які покращують якість життя. Утопос у містобудуванні може слугувати критичним інструментом, що дозволяє переосмислити існуючі практики та ідеали, що лежать в основі проектування міських просторів.

Протягом історії було запропоновано численні утопічні проекти, які прагнули переосмислити організацію міського простору.

У ході розвитку містобудування з VII по I тис. до н. е. (тут можна згадати такі поселення як Чатал-Гьюк, Мемфіс, Ур, Мохенджо-Даро тощо) викристалізувалися дві ключові схеми планування – радіально-кільцева та регулярна. Ці структури, що відбивають космологічні символи кола (яке представляє небо) і квадрата (який представляє Землю), знайшли своє релігійне глумачення у традиціях племен і народів [Міхню 2020: 36–40].

Історія міського планування тісно пов'язана із самим поняттям міста. Наприклад, у Стародавньому Єгипті місто та фортеця були зображені різними ієрогліфами, що вказує на глибоке розуміння міста як специфічної форми концентрації людей на обмеженій території. Численні стародавні

тексти свідчать про ретельний процес планування та реконструкції міст. Месопотамські глиняні таблички детально описували міське законодавство з огляду на всі аспекти міського життя. Основні функціональні риси міст є універсальними, і тому планування міст у різних культурах зазвичай відбувалося приблизно за одними і тими самими принципами та методами [Медде 2020: 608].

Ймовірно, потреба у швидкому заселенні людей на нових територіях та зручність у розрахунках податків на землю сприяли створенню універсального інструменту у міському плануванні – регулярної прямокутної сітки вулиць. Цей метод, який приписується грецькому математику та торговцю Гіпподаму, насправді має більш ніж п'ятитисячолітню історію. За методом Гіпподама планування міст було засноване на принципах раціональності, системності та гармонії: місто розглядалося як простір з правильною, чітко організованою сіткою вулиць, з поділом на різні функціональні зони, включаючи житлові райони, громадські простори та ремісничі зони. Концепція Гіпподама вплинула на розвиток містобудування в античності й пізніше була використана в плануванні багатьох європейських міст в епоху Відродження.

Філософ Платон віддавав перевагу міському плануванню за концентричним (зокрема, радіальним та центральносиметричним) принципом та жорстко структурованим суспільним устроєм. Він є автором опису ідеального міста-держави Атлантиди. Платон змальовував Атлантиду як історичний зразок ідеальної держави-міста, в тому числі з точки зору архітектурного рішення. Так, у своєму творі «Закони» філософ згадує про функціональний поділ зон і висловлює побажання, щоб будівлі в місті були розташовані таким чином, щоб створити враження, що «все місто є одним величезним будинком, яке утворює єдину структуру» [Себайн, Торсон 1997: 96].

Давньогрецький мислитель Аристотель вважав, що для зручного проживання населення в полісі найбільше підходить гібридна схема планування міської місцевості, котра об'єднує радіально-кільцеву та регулярну структури, а також поділ міського простору на три зони: релігійну, громадську та приватну.

Таким чином, ідеальне місто епохи античності повинно було побудоване за чітким і регулярним планом, з функціональним і пропорційним зонуванням та симетричною композицією. У такому місті передбачалися оборонні стіни по його периметру.

У середньовічних містах відбувся відхід від суворої геометрії планувальної сітки, що було зумовлено як втратою інтересу до ідеальних форм, так і необхідністю забезпечення кращого захисту. Ця зміна не означала припинення міського планування загалом; швидше, відбулося зміщення фокусу зі створення ідеальної зовнішньої форми на забезпечення ефективного функціонування міського простору. Крім того, «єдність віри... було обов'язковою умовою середньовічного міста» [Шевцов (2019): 52]. Водночас впровадження християнства призвело до появи нової концепції

ідеального міста. Цим ідеалом став Небесний Єрусалим, втілення досконалості міста у середньовічному уявленні. Його опис можна знайти в Біблії, а саме в Одкровенні Іоанна Богослова.

Небесний Єрусалим спроектований у формі квадрата, при цьому його висота збігається із довжиною та шириною. «Стіни міста розміщені з урахуванням чотирьох сторін світу. Висота стін досягає приблизно 70 метрів, а в архітектурі міста активно використовуються дорожочинні каміння. Містом пролягає вулиця, вимощена чистим золотом. Від престолу Божого походить річка, прозора як кристал, уздовж якої, з обох боків, росте дерево життя, яке щомісяця дарує плоди» [Возняк 1998: 270].

У період XV–XVI ст. було розроблено безліч проектів «ідеальних міст». Творці цих проектів приділяли увагу екологічним, естетичним та оборонним якостям міського середовища. У період Відродження зароджується концепція ідеального міста, заснованого не так на божественному зразку, як на можливості створити унікальний архітектурний простір. Створення міста спирається на функціональне та світське зонування, з поділом на площі, вулиці, згруповані навколо житлових та громадських будівель [Morrison 2015: 128].

Художники епохи Відродження почали у своїх роботах зображати міста майбутнього, надихаючись прагненням воскресити античні містобудівні традиції та архітектурні форми. У цьому контексті вони переосмислили ідеї римського архітектора Вітрувія, чії роботи здобули нове прочитання. Леон Батиста Альберті випустив трактат, де, спираючись на Вітрувія та інших античних авторів, запропонував норми ідеальних пропорцій вулиць і площ.

Після нього А. Аверліно, відомий як Філарете, представив свій трактат з описом утопічного міста Сфорцинда, деталізуючи різні аспекти міського середовища, включаючи вулиці, канали, житлові приміщення, площі, ринки тощо. У цій концепції ідеального міста Сфорцинди її зовнішні межі задавалися правильною геометричною формою, як, наприклад, восьмикутник, утворений накладенням двох квадратів. Таке місто, що знаходиться під управлінням ідеального і освіченого правителя, передбачало внутрішній простір, організований за радіальною схемою, з дорогами, що розходяться від центру до міських воріт. «Розміри та форма ідеального міста вважалися заздалегідь визначеними і не підлягали зміні» [Odyjas 2014: 8].

Незважаючи на кілька спроб практичної реалізації ідеї Філарете, наприклад, у місті Пальманова у 1593 р. (які не увінчалися успіхом здебільшого через економічні причини), сама концепція проектного підходу до створення ідеального міста залишилася привабливою та зберігала своє значення.

Т. Мор, видатний теоретик Ренесансу, заслужив визнання за свій внесок у концепцію ідеального міста Амауротум, яке він описав у своєму творі «Утопія». Він, захищаючи принципи соціальної та матеріальної справедливості, пропонує ідею уніфікації, за якою житло є лише тимчасовим

притулком, а не є виразом індивідуальності, «регулярну геометрію плану наповнюють однакові будинки та однаково одягнені люди, чиє життя прив'язане до певного місця, занять та тимчасового розпорядку» [Мор 1998: 83]. Таким чином, Мор вперше торкнувся теми уніфікованого міського плану, включаючи однакові вулиці та будинки, тим самим пропагуючи ідею рівності.

Важливо відзначити, що до XIX століття концепції ідеальних та зразкових міст значною мірою ґрунтувалися на соціальних та політичних ідеях. Ці міста були відображенням нової соціальної організації, запропонованої їх творцями як найкращий варіант для суспільства.

XIX століття в історії містобудування ознаменувалося появою критичного ставлення до великих міст, які сприймалися сучасниками як забруднені, переповнені анклави житлових споруд та промислових об'єктів, де була відсутня зелень, але присутній постійний шум і гуркіт. Це сприйняття підштовхнуло до аналізу існуючих помилок у проєктуванні та розробки нових програм міських перетворень. У цей період з'являються нові утопічні бачення, але з ними приходять і нова тенденція, відмінна від попередніх епох. Якщо раніше місто часто виступало прикладом для демонстрації устрою ідеальної утопічної моделі, то в утопіях XIX ст. місто стає не тільки полем для застосування утопічних ідей, але й ключовим джерелом проблем, вирішення яких і мають на меті автори утопій.

Концепція лінійного міста була розроблена іспанським архітектором та містобудівником Артуро Сорія-і-Мата наприкінці XIX ст. Його ідея полягала в створенні міст, організованих вздовж великих транспортних артерій. Лінійне місто дозволяло зменшити перенаселеність, забруднення та транспортний колапс у центрах великих міст, а також забезпечувало більше відкритого простору та доступу до природи.

Перший проєкт, який частково реалізував ідеї Сорія-і-Мата, був розроблений у Мадриді – це була вулиця Сьюдад Лінеаль. Проте, через фінансові та технічні обмеження, цей проєкт був втілений лише частково. Втім, деякі елементи концепції лінійного міста були використані у різних проєктах міського планування по всьому світу, в тому числі у створенні нових міських районів та реконструкції існуючих територій.

На початку XX століття П. Геддес, професор біології із Шотландії, у роботі «Еволюція міста» представив концепцію «міста-регіону» або «конурбації», звертаючи увагу на процес формування таких агломерацій у промислово розвинених країнах та критикуючи застарілі уявлення про міське планування.

Е. Говард, автор впливової книги «Міста-сади завтрашнього дня» (1902 р.) запропонував концепцію міста-саду, згідно з якою новий міський простір повинен бути гібридом міста та сільського поселення, позбавленого недоліків обох. У центрі його планувальної схеми знаходився регулярний парк із громадськими будинками, оточений лісопарком. Житлові квартали з односімейними будинками розміщувалися навколо центру, розділені смугами для розміщення майстерень та шкіл, з озелениними авеню та

бульварами, що ведуть до центру. До 1903 р. Говард почав будувати Лечворт – перший місто-сад. Проте до 1938 р. населення міста досягло лише половини від запланованих Говардом 30 тис. жителів [Турчин 2021: 112].

У той же час французький архітектор Т. Гарнье розробив свій проект ідеального індустріального міста, проект якого передбачав масове будівництво для нужденних, створення малогабаритних стандартних будинків для кількох сімей. Місто, яке мало налічувати 35 тис. жителів, було тісно пов'язане з індустріальним комплексом, що включав шахти, доменні печі, ковальні та прокатні цехи, заводи, виробництво сільськогосподарських машин та численні допоміжні об'єкти. Цей проект став першим, де були застосовані принципи функціонального зонування міської території.

Своє бачення ідеального міста Гарнье реалізував у конкретній пропозиції, яка полягала у зведенні міста на плато в південно-східній частині Франції. Хоча ідеї індустріального міста не були втілені в життя в їхньому первісному вигляді, вони заклали соціально-політичну основу для формування специфічного «соціалістичного» міського простору, яке найбільш повно реалізувалося в соціалістичних країнах у другій половині ХХ століття [Wiebenson 1960: 22–23].

У 1922 р. Ле Корбюзьє опублікував роботу «Сучасне місто», а в 1925 році представив на Всесвітній виставці декоративних мистецтв макет свого «Плану Вуазен». У цьому плані у Парижі передбачалося розміщення 18 однотипних будівель заввишки 240 метрів. Житлові райони були відокремлені від зон з фабриками та складами. Житлова зона мала центральну вісь із шестиповерхових будинків із квартирами. Проект доповнювали швидкісні автодороги та безліч спортивних майданчиків.

Більшість ідей Ле Корбюзьє знайшла своє втілення у конкретних архітектурних проектах. Філософія модернізму, сформована Ле Корбюзьє та його однодумцями, закріпила цінність прогресу та покращення людських умов через застосування новітніх технологій. Модерністська реорганізація міського простору також включала підвищене значення автомобіля, що призвело до ідеї «смерті вулиць» і скорочення пішохідних зон на користь автомобільних доріг. Проте, багато ідей перебудови простору цього архітектора виявилися непрактичними. У містах, спроектованих за принципами Ле Корбюзьє, широкі дороги та бульвари зруйнували спільне життя, привівши до атомізації суспільства та посиленого почуття відчуження серед мешканців.

Утопічний проект під назвою «місто широких горизонтів» був розроблений американським архітектором Ф. Л. Райтом у 1930-х рр. Концепція передбачала радикально новий підхід до міського планування та розселення, відхід від традиційних міст з їхньою високою щільністю населення. Замість цього, Райт запропонував рівномірно розподілити населення та ресурси по всій території, надаючи кожній родині достатньо землі для ведення господарства на своїй ділянці. При цьому велика роль відводилась особистому автотранспорту. Цей проект не був реалізований на практиці в його первісному вигляді, але його ідеї вплинули на розвиток

концепцій субурбанізації та інших форм планування, котрі прагнуть до створення більш здорового та збалансованого житлового середовища.

Сучасні «міські утопічні проекти» характеризуються проєктивністю, запереченням минулого досвіду та соціальною творчістю, де проєктоване місто стає моделлю майбутнього суспільства.

Одним із перших таких проєктів можна вважати концепцію «метаболізму» у міському плануванні, запропоновану японським архітектором К. Танге, який у 1960 р. представив амбітний проєкт реконструкції Токіо, де ключовим елементом стала структура, що нагадує дерево: «ствол» – це центральна транспортна магістраль, «гілки» – розгалуження магістралі, «листя» – масивні комплекси. Проєкт свого міста Танге назвав просторовим. Незважаючи на те, що в момент появи проєкт «Токіо-60» сприймався як утопія, до кінця ХХ століття ідеї метаболізму почали поступово втілюватися в життя, зокрема, під час будівництва штучних островів у Токійській затоці [Чепелик 2009: 128].

З процесом глобалізації пов'язано виникнення поняття «глобальне місто», яке уособлює як дійсність, так і як утопічні ідеї. Відповідно до концепції сучасного дослідника С. Сассена, глобальні міста виступають у ролі центрів управління світовою економікою та фінансами, місцем виробництва інноваційних продуктів, центром торгівлі та надання різноманітних (передусім, корпоративних, юридичних та рекламних) послуг. Тобто глобальне місто виступає своєрідним хабом і водночас локомотивом всіх світових потоків [Sassen 1991: 35–48].

Виникнення глобальних міст, на думку деяких дослідників, може призвести до появи екуменополісу. Це утопічна концепція глобального міста, яка була запропонована грецьким містобудівником К. Доксіадісом у 1960-х рр. та яка описує потенційне об'єднання всіх міст та населених пунктів Землі в одне величезне мегаполісне утворення. Виникнення екуменополісу глумачилося як відповідь на швидке зростання населення та урбанізацію, вважаючи, що таке об'єднання могло б забезпечити більш ефективне управління ресурсами, транспортними системами та житловими просторами. Однак, ідея екуменополісу також викликала численні побоювання та критику. Основні занепокоєння включають потенційну втрату культурної ідентичності, проблеми з управлінням та контролем такої величезної структури, а також можливість зростання соціальної нерівності [Contandriopoulos 2013: 4].

П. М. Ромер, американський економіст і лауреат Нобелівської премії з економіки (2018 р.), прославився своїми роботами в галузі ендегенної теорії зростання, в якій він досліджує, як ідеї, технології та інновації впливають на економічний розвиток. Однією з його ініціатив, що виходить за рамки чистої економіки та торкається урбаністики та соціального планування, стала концепція «міст хартії», яка базується на ідеї створення з нуля нових міст на території країн, що розвиваються, з власними наборами законів і правил, орієнтованих на забезпечення економічного зростання, інновацій та прозорого управління. Ці міста мають на меті створення умов, що

сприятимуть бізнесу, інвестиціям і технологічному розвитку, пропонуючи альтернативу застарілим регуляторним та економічним системам у розвинених країнах [Міхно, 2020: 221].

Серед сучасних архітекторів-утопістів досить відомим є В. Каллібот – бельгійський урбаніст, який прославився своїми футуристичними та екологічно сталими проектами. Архітектурні проекти Каллібота охоплюють широкий спектр ідей, від вертикальних лісів до термоактивних оболонок будівель та самодостатніх енергетичних спільнот. Його підхід до архітектури спрямований на вирішення сучасних екологічних викликів, таких як зміна клімату, втрата біорізноманіття та необхідність сталого розвитку урбанізованих територій. Зокрема, він розробив утопічний проект плаваючого міста, призначеного для забезпечення житла кліматичним біженцям, які вимушені залишити свої домівки через підняття рівня моря.

Таким чином, в історії містобудування жодний утопічний проект, навіть отримавши практичне втілення (повне або часткове), не досяг тих завдань, які мали на меті його автори. Однак проекти утопічних міст виступають рушійною силою по залученню інновацій, технічних досягнень, по вирішенню глобальних (зокрема, екологічних проблем) та питань соціальної справедливості.

Отже, урбаністичне проектування є складним процесом, який вимагає уваги до різноманітних факторів, що визначають характер і розвиток міського середовища. Взаємодія між поняттями *topos* та *utopos* в урбаністичному проектуванні відображає баланс між існуючими умовами та ідеальними концепціями. Ця взаємодія дозволяє урбаністичним проектувальникам розробляти інноваційні та сталі рішення, спрямовані на створення міст, які відповідають потребам і очікуванням сучасного суспільства.

Список використаної літератури

- Возняк, Т. (1998) *Локус мітологемі Єрусалиму*, в: *Тексти та переклади*. Харків, Фоліо, сс. 268–281.
- Медде, С. (2020). *Місто між утопією і реальністю*, в: *Історія європейської цивілізації. Середньовіччя. Експедиції. Торгівля. Утопії*. Харків, Фоліо, сс. 602–606.
- Міхно, Н. К. (2020) *Місто як культурний текст: особливості семантики та синтагматики міського простору*. Дніпро, Видавничо-поліграфічний дім «Формат А+», 423 с.
- Мор, Т. (1998) *Утопія*, у : *Мор, Т., Кампанелла, Т. Утопія. Місто Сонця*. Київ: Дніпро, сс. 16–114.
- Петрушенко, О. П. (2007) *Місто та його образ як фактори формування утопії*, у: *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*, № 578: Філософські науки, Львів, сс. 74–78.
- Петрушенко, О. П. (2015) *Утопія й утопічна свідомість: філософсько-культурологічний контекст аналізу*, у: *Актуальні проблеми філософії та соціології*. Вип. 4, Одеса, сс. 106–109.

- Себайн, Д. Г., Торсон, Т. (1997) *Історія політичної думки / пер. з англ.* Київ, Основи, 838 с.
- Турчин, Б. Р. (2021) *Засади та етапи розвитку концепції міста-саду: архітектурний аспект*, у: *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. Сер. Архітектура, Львів, сс.108–117.
- Чепелик, О. (2009) *Взаємодія архітектурних просторів, сучасного мистецтва та новітніх технологій, або Мультимедійна утопія*. К., Хімджест, 272 с.
- Шевцов, С. (2019) *Виникнення середньовічних міст як феномен права*, у: *Дізна/Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології*, вип. 2(32). Одеса, сс. 42–70.
- Contandriopoulos, C. (2013) *Architecture and Utopia in the 21st-Century*, in: *Journal of Architectural Education*, 67(1), Brussels, pp. 3–6.
- Morrison, T. (2015) *Unbuilt Utopian Cities 1460 to 1900: Reconstructing their Architecture and Political Philosophy*. London, Routledge, 262 p.
- Odyjas, E. (2014) *Utopian projects: yesterday and today*, in: *Architecture Civil Engineering Environment*. Vol. 7. №. 4, Silesia, pp. 5–10.
- Sassen, S. (1991) *Global city: New-York, London, Tokyossen*. Princeton, N. J., Princeton university, 397 p.
- Wiebenson, D. (1960) *Utopian Aspects of Tony Garnier's Cité Industrielle*, in *Journal of the Society of Architectural Historians*, Vol. 19, №. 1, Oakland, pp. 16–24.

Vitalia Gotnyan-Zhuravlyova, Irina Sumchenko

TOPOS ET UTOPOS: TO URBAN PLANNING

The article is devoted to the studying of the concepts of topos and utopos in the context of urban planning. Their historical context, main principles and influence on the modern practice of urban design are highlighted. The modern city is not only a space for the life and work of its inhabitants, but also a field for the implementation of urban projects that try to implement ideas that until recently seemed utopian. Examples of utopian projects and their impact on the development of urban spaces are studied, the opportunities and challenges they represent for urban planners and architects are highlighted.

Urban design is often at the intersection of topos and utopos. On the one hand, designers must take into account the real limitations of the existing place - its geography, infrastructure, socio-economic context. On the other hand, they seek to integrate idealistic visions of the future that can improve the quality of life and the sustainability of the urban environment.

With the development of the city in history, its symbolic meaning changes: from a historical connection with nature and spirituality to a transformation into a spatial-architectural image that reflects the ideals of technological civilization and human needs in the rational organization of social life.

The integration of utopian ideas into real urban design faces a number of challenges, in particular, the need to ensure economic benefits, take into account environmental constraints and achieve social justice. However, it also offers

significant opportunities to create more flexible, adaptive and sustainable urban spaces that can better respond to future challenges.

Keywords: *topos, utopia, ideal city, urbanism, urban planning, culture.*

References

- Voznyak, T. (1998) *Lokus mitolohemy Yerusalymu* [Locus mythologema of Jerusalem], in: *Teksty ta pereklady*. Kharkiv, Folio, pp. 268–281.
- Medde, S. (2020). *Misto mizh utopiyeyu i realnistyu* [The city between utopia and reality], in: *Istoriya yevropeyskoyi tsyvilizatsiyi. Serednovichchya. Ekspedytsiyi. Torhivlya. Utopiyi*. Kharkiv, Folio, pp. 602–606.
- Mikhno, N. K. (2020) *Misto yak kultumyy tekst: osoblyvosti semantyky ta syntahmatyky miskoho prostoru* [The city as a cultural text: peculiarities of the semantics and syntagmatics of urban space]. Dnipro, Vydavnycho–polihrafichnyy dim «Format A+», 423 p.
- Mor, T. (1998) *Utopiya* [Utopia], in: *Mor, T., Kampanella, T. Utopiya. Misto Sontsya*. K., Dnipro, pp. 16–114.
- Petrushenko, O. P. (2007) *Misto ta yoho obraz yak faktory formuvannya utopiyi* [The city and its image as factors in the formation of utopia], in: *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politehnika»*, № 578: Filosofska nauky, Lviv, pp. 74–78.
- Petrushenko, O. P. (2015) *Utopiya y utopichna svidomist: filosofsko-kul'turolohichnyy kontekst analizu* [Utopia and utopian consciousness: the philosophical and cultural context of analysis], in: *Aktualni problemy filosofiyi ta sotsiolohiyi*. Vyp. 4, Odesa, pp. 106–109.
- Sebayn, D. H., Torson, T. (1997) *Istoriya politychnoyi dumky* [History of political opinion] / Per. z anhl. K., Osnovy, 838 p.
- Turchyn, B. R. (2021) *Zasady ta etapy rozvytku kontseptsiyi mista-sadu: arkhitekturnyy aspekt* [Basics and stages of development of the garden city concept: architectural aspect], in: *Visnyk natsionalnoho universytetu «Lvivska politehnika»*. Ser. *Arkhitektura*, Lviv, pp.108–117.
- Chepelyk, O. (2009) *Vzayemodiya arkhitekturnykh prostoriv, suchasnoho mystetstva ta novitnikh tekhnolohiy, abo Multymediyna utopiya* [Interaction of architectural spaces, modern art and the latest technologies, or Multimedia utopia]. K., Khimdzhest, 272 p.
- Shevtsov, S. (2019) *Vynyknennya serednovichnykh mist yak fenomen prava* [The emergence of medieval cities as a legal phenomenon], in: *Dóxa/Doksa. Zbirnyk naukovykh prats z filosofiyi ta filolohiyi*, vyp. 2(32). Odesa, pp. 42–70.
- Contandriopoulos, C. (2013) *Architecture and Utopia in the 21st-Century*, in: *Journal of Architectural Education*, 67(1), Brussels, pp. 3–6.
- Morrison, T. (2015) *Unbuilt Utopian Cities 1460 to 1900: Reconstructing their Architecture and Political Philosophy*. London, Routledge, 262 p.
- Odyjas, E. (2014) *Utopian projects: yesterday and today*, in: *Architecture Civil Engineering Environment*. Vol. 7. №. 4, Silesia, pp. 5–10.

- Sassen, S. (1991) *Global city: New-York, London, Tokyo*. Princeton, N. J., Princeton university, 397 p.
- Wiebenson, D. (1960) *Utopian Aspects of Tony Garnier's Cité Industrielle*, in: *Journal of the Society of Architectural Historians*, Vol. 19, №. 1, Oakland, pp. 16–24.

Стаття надійшла до редакції 1.08.2023

Стаття прийнята 1.09.2023